

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

STUPEŇ ROZVOJE STÁTŮ SVĚTA

Klasifikace států podle hospodářské vyspělosti

Nerovnoměrné rozložení světového hospodářství a stupeň vyspělosti jednotlivých států na Zemi je dán **několika faktory**. Dnes existují mezi zeměmi světa velké **rozdíly** v jejich hospodářské vyspělosti.

Světová ekonomika byla do nedávné minulosti řízena převážně vyspělými evropskými zeměmi. Mluví se o **třech soupeřících centrech**: země EU, USA a Japonsko. Dále se mluví o tendencích přesunu hlavních center do Tichomoří (Čína, Indie...).

Bipolární rozdělení světa předurčilo konkurenční zápas mezi „**bohatým Západem**“ a „**chudým Východem**“. Rozdíly mezi Západem a Východem ještě nezmizely, ale objevily se problémy větší a hlubší.

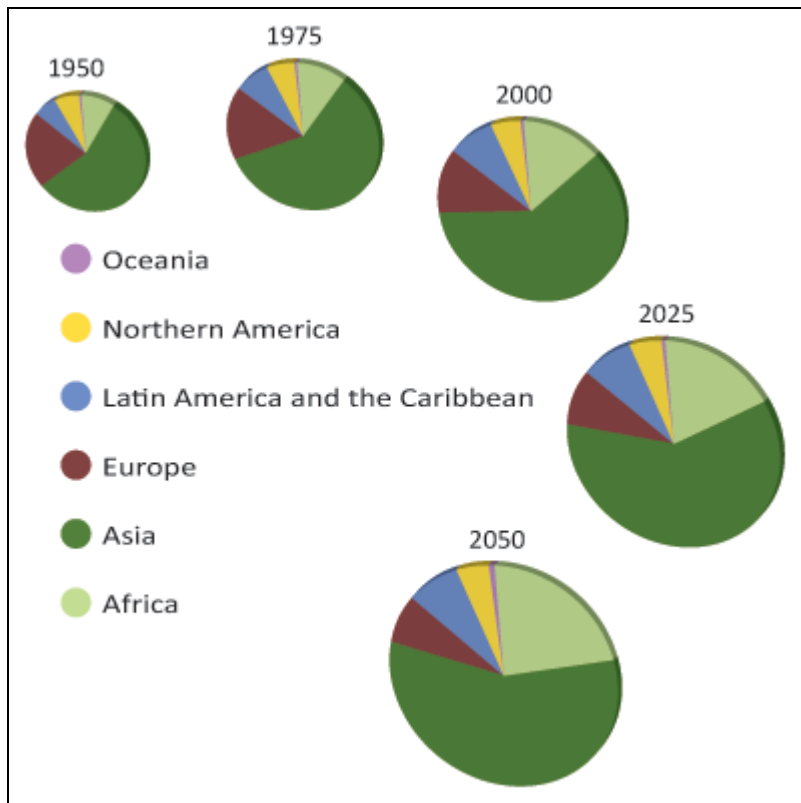
Obrázek č.1: zdroj: http://www.mapa-sveta.info/images/big_svet_mapa.jpg

V současnosti se zvětšují rozdíly mezi **bohatým Severem** a **chudým Jihem**. Toto rozdělení vyjadřuje rozdíl mezi ekonomicky **rozvinutými státy** (Severní Amerika, Rusko, Evropa, Japonsko a vyspělé země východní Asie, Austrálie a Nový Zéland) a **rozvojovými státy** (chudé státy Afriky a ostatní státy světa). Takovéto členění je velmi zjednodušené.

Vzhledem k tomu, že neustále **roste počet obyvatel** na Zemi a **objem jeho spotřeby** a to také vyvolává zásadní změny v hospodářství a jeho rozmístění na zemi.

Mění hlavně se **sektorová struktura** a podíl jednotlivých sektorů na národním hospodářství. Vyspělé země mají v **priméru** zaměstnáno kolem **3 %** obyvatel a státy rozvojové kolem **60%** obyvatelstva.

<http://www.worldatlas.com/aatlas/populations/ctypopls.htm> růst počtu obyvatel světa

Obrázek č.2: zdroj: http://www.geohive.com/earth/pop_continent.aspx

Hodnocení států podle stupně hospodářské vyspělosti bývá v různých publikacích a učebnicích uváděno různě. Jedním z kritérií hodnocení států dle vyspělosti je mimo jiné také **hodnota hrubého domácího produktu na 1 obyvatele – HDP**, což je rovněž jeden z faktorů pro prosperitu státu.

HDP je souhrn všech vytvořených hodnot (v priméru, sekundéru, terciéru i kvartéru) za 1 rok na území daného státu. Většinou se udává v **nominální hodnotě** – v přepočtu na americké dolary USD, buď jako celková částka, nebo v přepočtu na 1 obyvatele, nebo v **paritě kupní síly**.

UDÁVÁ SE:

1) celková výše HDP, která odpovídá hospodářské síle státu, jeho postavení ve světovém hospodářství

2) v přepočtu na 1 obyvatele dané země – ten je důležitým ukazatelem hospodářské vyspělosti státu a životní úrovně jeho obyvatel

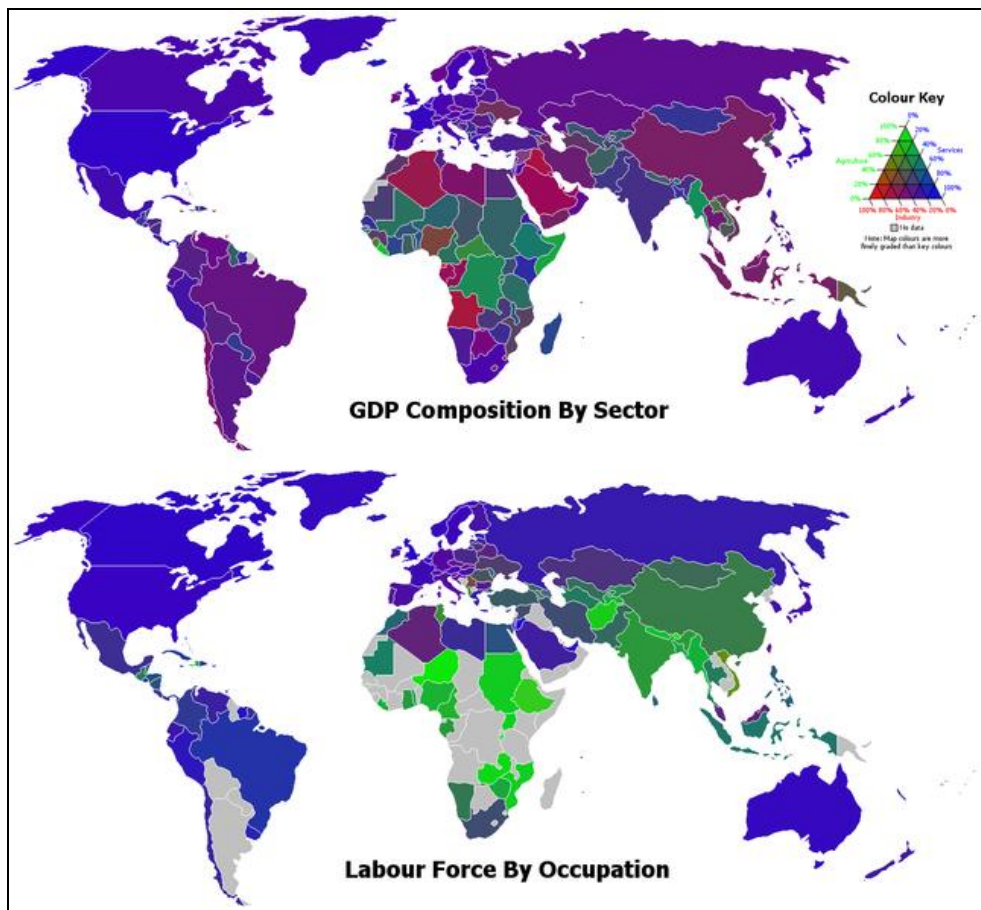
HDP/obyv. jednotlivých států v dolarech vyjádřeno:

- a) podle směnných kurzů příslušné měny americkému dolaru
- b) **podle parity kupní síly**, kde se výše této částky vztahuje k cenám vybraného souboru výrobků a služeb reprezentujícímu obvyklou spotřebu obyvatel (**tzv. spotřební koš**) v dané zemi

Spotřební koš zahrnuje množství výrobků a služeb, které si koupí průměrná domácnost. V ČR se spotřebním košem zabývá ČSÚ- Český statistický úřad.

Podle parity kupní síly

- **nejbohatší státy světa:** Kanada, USA, Island, Fr. Guyana, Austrálie, Japonsko, Itálie, Švýcarsko, Německo, Francie, VB, Irsko, Finsko, Norsko, Švédsko
- **nejchudší státy:** státy **Afriky:** Západní Sahara, Mali, Niger, Čad, Súdán, Etiopie, Eritrea, **Evropa:** Bosna a Hercego, **Asie:** Mongolsko, KLDR, Myanmar, Afghanistan

Obrázek č3: zdroj: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Gdp-and-labour-force-by-sector.png>

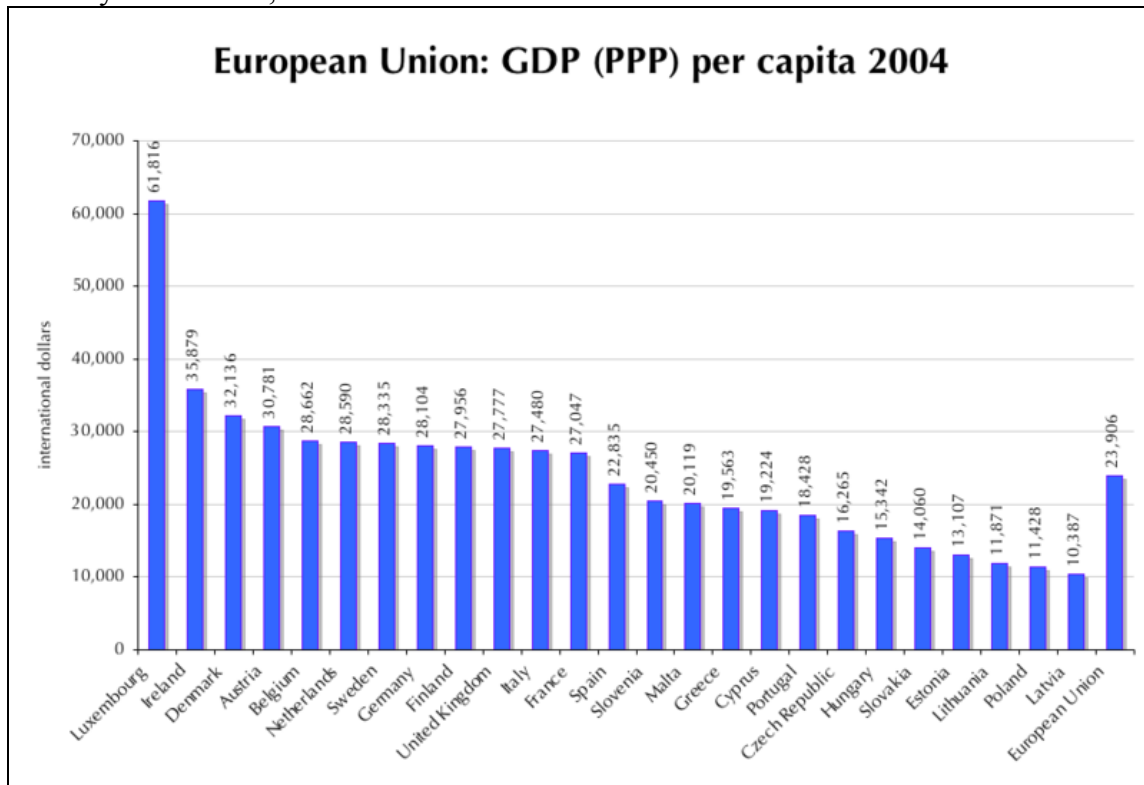
První mapka – podíl jednotlivých sektorů na HDP.

Druhá mapka -struktura zaměstnanosti podle sektorů – primér - zelená, sekundér – červená, terciér – modrá

Nejčastější dělení států podle stupně rozvoje hospodářství – sektorové struktury a podle úrovně HDP:

A/ Státy s nejvyspělejší tržní ekonomikou

Úroveň HDP na obyvatele převyšuje hodnoty **25 000 USD**. Podíl EAO (ekonomicky aktivního obyvatelstva) v priméru je do **10%** a v terciéru kolem **60%**. Do této skupiny států můžeme zařadit Severní Ameriku, EU a ostatní státy západní Evropy, Japonsko a vyspělé země východní Asie, Austrálie a některé země Oceánie.

HDP na osobu v zemích EU v roce 2004

Obrázek č.4: zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:EU-GDP-PPP-pc.png>

B/ Středně rozvinuté státy

1. NIZ
2. země vyvázející ropu
3. postkomunistické země

1. Nově industrializované země - NIZ

U těchto států se vykazuje velmi **vysoké tempo hospodářského růstu**. Prudký rozvoj růstu byl založen na rozvoji silného soukromého sektoru podporovaného vládou, roli sehrála i levná, ale kvalifikovaná pracovní síla. K úspěchu přispívá také zahraniční pomoc vyspělých států, dodávka moderních technologií a skutečnost, že se těmito zemím **otevřely západní trhy**, hlavně americké, britské a japonské.

K těmto zemím patří tzv. „**asijské tygří**“ – státy východní a jihovýchodní Asie, které se pod silným vlivem zahraničního kapitálu Japonska a USA dokázaly v 80. letech 20. století

vymanit ze skupiny rozvojových zemí. Dnes podle mnoha ukazatelů patří mezi hospodářsky vyspělé státy. Jedná se o Tchaj-wan, Jižní Koreu, Singapur a Hongkong, které patřily do první vlny tygrů a v 90. letech se k nim přidala druhá vlna a to Malajsie, Indonésie, Thajsko a rovněž Filipíny.

V současnosti jsou za ekonomické tygry považovány [Irsko](#), [baltské státy](#), [Slovinsko](#), [Čína](#), [Indie](#), [Chile](#), provincie [Alberta](#) v [Kanadě](#).

zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Ekonomick%C3%BD_tygr

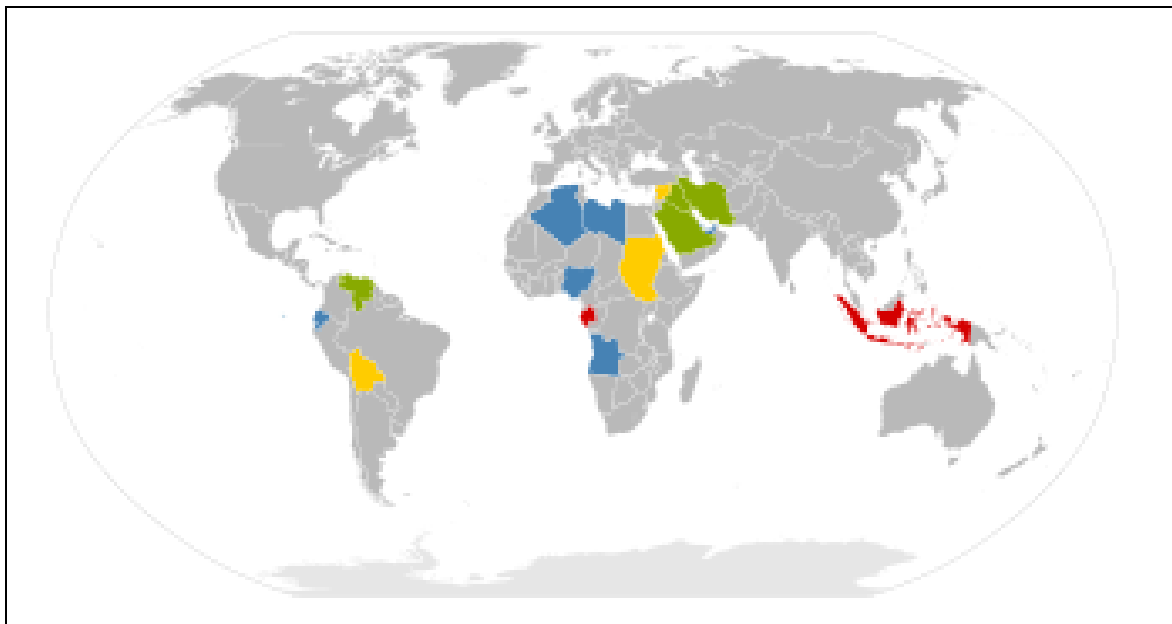

Obrázek č.5: zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Newly_Industrialized_Country.png

Státy, které byly v roce [2007](#) považovány za součást skupiny NIZ (bez rozlišení generací)
Na této adrese nalezneme seznam hlav států.

2. Země vyvážející ropu

Jedná se o státy s **velkým exportem surovin a vysokým HDP** na obyvatele, který převyšuje v některých případech i nejvyspělejší země světa. Najdeme zde neúplnou strukturu průmyslu a zaostávání úrovně sociálního rozvoje – občanská práva, vzdělání, sociální péče, práva žen. Do této skupiny se řadí především státy arabského světa – Saúdská Arábie, Kuvajt, Brunej, Malajsie, Spojené arabské emiráty, Bahrajn, Katar, Libye,...

Obrázek č.6: zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:OPEC_now.svg

OPEC zelená - zakládající členové, modrá - postupní členové, červená – členové, kteří vystoupily, žlutá – možné budoucí státy

Členské země - [Alžírsko](#) (od [1969](#)), [Angola](#) (od [2007](#)) [Ekvádor](#) (od [1973](#) do [1992](#), znovu se připojil [2007](#)), [Irák](#) (zakládající člen), [Írán](#) (zakládající člen), [Katar](#) (od [1961](#)) [Kuvajt](#) (zakládající člen), [Libye](#) (od [1962](#)), [Nigérie](#) (od [1971](#)), [Saúdská Arábie](#) (zakládající člen), [Spojené arabské emiráty](#) (od [1967](#)), [Venezuela](#) (zakládající člen)

Potenciální členské země - [Bolívie](#), [Súdán](#) a [Sýrie](#) byli přizváni ke vstupu do OPEC. [Brazílie](#) v současné době členství zvažuje kvůli nově nalezeným zásobám ropy v Atlantiku.

Bývalé členské země [Gabon](#) (od [1975](#) do [1994](#)), [Indonésie](#) (od [1962](#) do [2008](#))

zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/OPEC>

3. Postkomunistické země

Státy s **transformující** se ekonomikou střední a východní Evropy a některých nástupnických států SSSR prodělávají **restrukturalizaci hospodářství** a přecházejí na **tržní** ekonomiku. Sektorová struktura je nestabilizovaná a mezi státy jsou **obrovské rozdíly**. Úroveň **HDP kolísá** a je na úrovni 30 % skupiny první. Mezi státy s transformující se ekonomikou v 90. letech 20.století patří i Česko. Z dalších zemí můžeme jmenovat všechny země východní i střední Evropy.

C/ Státy rozvojové

Státy rozvojové, z nichž **50** je podle klasifikace OSN označováno jako **státy nejméně rozvinuté** nebo také málo rozvinuté státy, s **převahou** zaostalého neproduktivního zemědělství, státy, které již prošly obdobím industrializace a modernizace společnosti, ale

mají stále charakter průmyslově – zemědělský či zemědělsko průmyslový (Turecko, Alžírsko, Pákistán).

Patří sem státy, které exportují hodně surovin a zemědělských produktů (Brazílie, Nigérie). V některých z těchto států i přes rozvinuté náročné výroby existují rozsáhlé oblasti předindustriální společnosti (Čína, Indie). Mezi těmito státy této skupiny jsou **obrovské rozdíly v úrovni HDP** a velké rozdíly mezi jednotlivými sociálními skupinami.

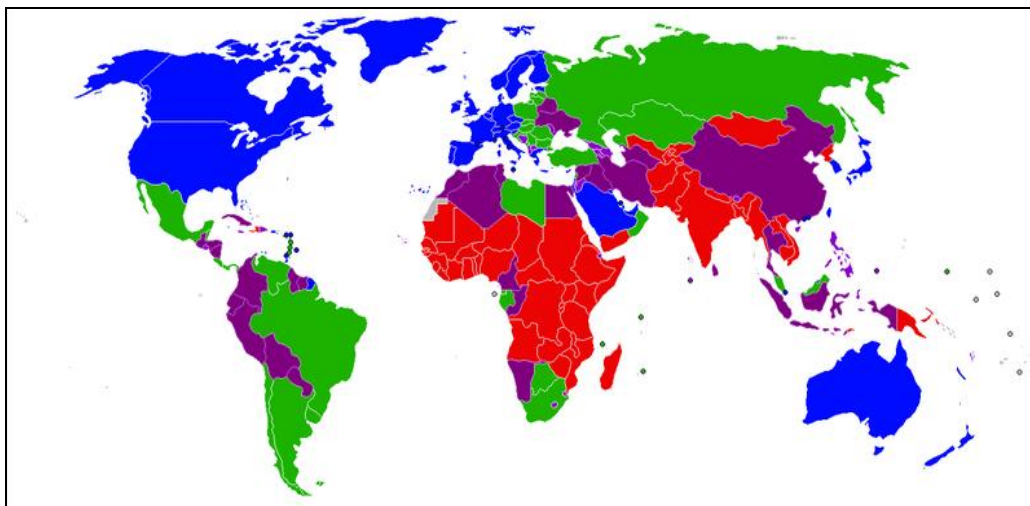
Část z nich se snaží o rozvoj tržního hospodářství, část má centrálně řízené hospodářství. Ve 150 rozvojových zemích žije **80 % obyvatel světa**. Společným znakem je ekonomické zaostávání. Do skupiny těchto zemí se řadí: země severní **Afriky** a převážné části **Asie** a dále země **Latinské Ameriky** (Honduras, Bolívie, Guyana).

D/ Nejméně rozvinuté země ze skupiny rozvojových zemí

Mluví se také o zemích „čtvrtého a pátého“ světa. Podle klasifikace OSN se řadí mezi nejméně rozvinuté země. Patří sem státy oblasti Sahelu – Súdán, Etiopie, Somálsko, Čad, Niger, Tanzánie nebo některé asijské státy – Bangladéš, Nepál, Bhútán, Kambodža.

Nacházejí se **v počátečním stádiu modernizace společnosti, s převahou agrární společnosti**, se závislostí na **exportu zemědělských výrobků** nebo **těžbě nerostných surovin**. Jsou to země s **extrémně nízkou úrovní HDP** – pod 500 USD/obyv., ale jeho nominální hodnotu zvyšuje parita kupní síly.

<http://en.wikipedia.org/wiki/File:Gdp-and-labour-force-by-sector.png>

Obrázek č. 5: zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:World_Bank_income_groups.png
http://cs.wikipedia.org/wiki/Sv%C4%9Btov%C3%A1_bank%C3%A1 organizace světové banky

Země rozdělené Světovou bankou podle příjmových kategorií z roku 2006 (modrá - vysoký příjem, zelená - středně vysoký příjem, fialová - středně nízký příjem, červená - nízký příjem)

Tyto charakteristiky států nejsou zpracovány podle jednotného klíče. Materiály by měly poskytnout podněty k přemýšlení a diskuzi o možných příčinách různého stupně

prosperity států. Informace o vyspělosti států jsou velmi zjednodušené. Studenti i vyučující si mohou výběr zemí podle svých znalostí a zkušeností doplnit nebo informace rozšířit nebo aktualizovat. K tomu mohou sloužit právě uvedené adresy v textu.

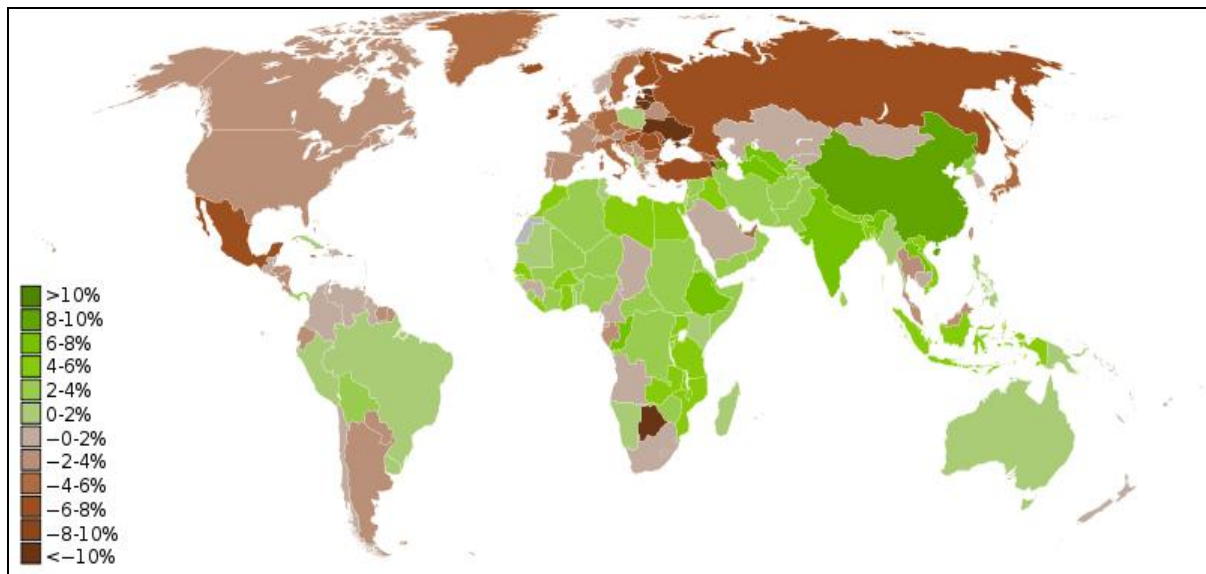
Na závěr ještě jedno srovnání HDP jednotlivých států USA s ostatními zeměmi světa a reálná změna [HDP](#) ve světě v roce 2009.

HDP jednotlivých států USA ve srovnání s HDP ostatních zemí světa

Obrázek č.6: zdroj:<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:DPH-USA-comparison.png>
http://cs.wikipedia.org/wiki/Spojen%C3%A9_st%C3%A1ty_americk%C3%A9

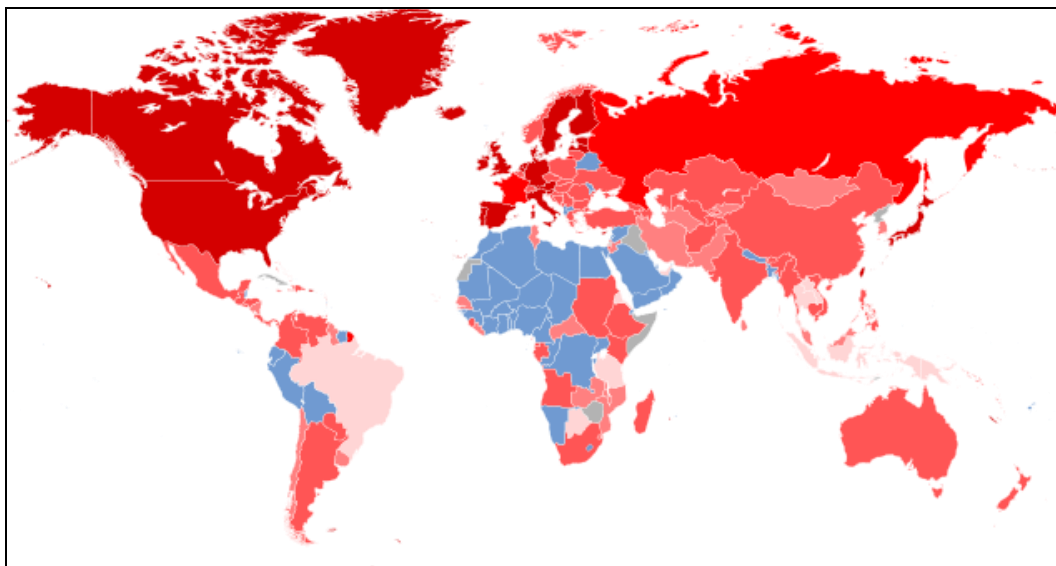
Reálná změna HDP ve světě v roce 2009

Reálná změna HDP ve světě v roce 2009 - zelená znamená růst, hnědá pokles

Obrázek č. 7 zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Ekonomick%C3%A1_krize_2008-2009
http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:GDP_Real_Growth.svg

Ekonomická krize 2007-2010

Obrázek č. 8 zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:2007-2009_World_Financial_Crisis.svg

Státy světa v recesi - nejtmaší odstín červené

Použité zdroje:

- MORLEY, Stephen. File:Gdp-and-labour-force-by-sector.png Soubor: GDP-a-práce-síla-by-sector.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: http://translate.google.cz/translate?hl=cs&sl=en&u=http://en.wikipedia.org/wiki/Service_economy&prev=/search%3Fq%3Dhttp://en.wikipedia.org/wiki/File:Gdp-and-labour-force-by-sector.png%26hl%3Dcs%26rls%3Dcom.microsoft:en-US%26prmd%3Dimvns&sa=X&ei=Shr8T5CALMLYtAa96JCOBQ&ved=0CF8Q7gEwAg
- Total Population of the Continents. In: [online]. [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: http://www.geohive.com/earth/pop_continent.aspx
- Soubor:EU-GDP-PPP-pc.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:EU-GDP-PPP-pc.png>
- Soubor:Newly Industrialized Country.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Newly_Industrialized_Country.png
- Soubor:OPEC now.svg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:OPEC_now.svg
- RONLINE. Soubor:World Bank income groups.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:World_Bank_income_groups.png
- [Web](#) » Příspěvek na webu
- Soubor:DPH-USA-comparison.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:DPH-USA-comparison.png>
- Soubor:GDP Real Growth.svg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. 2010. vyd. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:GDP_Real_Growth.svg
- MENEGAZ, Felipe. Soubor:2007-2009 World Financial Crisis.svg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:2007-2009_World_Financial_Crisis.svg

Zdroje:

- BIČÍK, Ivan a Bohumír JANSKÝ. *Příroda a lidé Země: Učebnice zeměpisu pro střední školy*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti s. r. o., 2001. ISBN 80-86034-45-3.
- DEMEK, Jaromír, Vít VOŽENÍLEK a Miroslav VYSOUDIL. *Geografie pro střední školy I: Fyzickogeografická část*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 1997. ISBN 80-85937-73-5.
- BIČÍK, Ivan, Vladimír BAAR, Zdeněk ČERMÁK, Václav FRAJER a Radim PERLÍN. *Hospodářský zeměpis: globální geografické aspekty světového hospodářství*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti s. r. o., 2003. ISBN 80-86034-52-6.
- VALENTA, Václav a Alois MICHÁLEK. *Současný svět: Učebnice zeměpisu pro základní školy a víceletá gymnázia*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, s. r. o., 1998. ISBN 80-86034-21-6.
- SMOLOVÁ, Irena a Miroslav VYSOUDIL. *Zeměpis na dlani*. Olomouc: Rubico, 2003. ISBN 80-85839-88-1.
- KRÁL, Václav. *Fyzická geografie Evropy*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0684-2.
- ŠLACHTA, Mojmir, Tomáš BURDA a Milan HOLEČEK. *Ohniska napětí ve světě*. Praha: Kartografie Praha, a. s., a Nakladatelství České geografické společnosti, s. r. o., 2007. ISBN 978-80-7011-926-6.
- PLUSKAL, Miroslav, Petr BRADÁČ, Petr KRAUS a Marie KRAUSOVÁ. *Zeměpis pro 8.ročník: Společenské složky krajiny, Politická mapa světa*. Praha: Nakladatelství Alter, 2003. ISBN 80-7245-049-2.
- SMOLOVÁ, Irena a Miroslav VYSOUDIL. *Zeměpis: Ilustrovaný přehled středoškolského zeměpisu*. Olomouc: Rubico, 2003. ISBN 80-85839-88-1

